

EJBE- EMLÉKEZÉSEK

Az alábbi bekezdésekben annak a valahai diáktársaságnak néhány tagja szól meg, amelyet a fenti név alatt – EJBE: Előkészítőre Jelentkezettek Baráti Egylete – Tarján Tamás hozott és tartott össze 1975-ös – az akkori Közgazdaságtudományi Egyetem nagyelőadójában tartott – felvételi előkészítő előadásai során és után.

BARTA Márti (Budapest), a Cilinder Színház alapítója, művészetek rajongója, éjjel-nappal szervező, aktakukac, takarító, jelmezek mosója, reklámok kihordója, boldog ember

Életemben először jártam egyetemi előadásban, ahova annyi ember fért be, mint egy átlagos színházba. Az előadó zsúfolásig tele volt, valahol középen találtam helyet. Lent az asztalnál egy fiatal tanár kezdett beszélni, a több száz hallgató elcsendesedett. Nem tudom, volt-e szünet, azt se, hogy mi volt az első téma, csak arra emlékszem, hogy az idő múlásával egyre élénkebben figyeltem minden szóra. Eleinte jegyzeteltem, de gyorsan abbahagytam, hogy le ne maradjak egyetlen humoros megjegyzésről, különös és közvetlen stílusú mondatról sem. Talán órák múlva, egyszer csak úgy láttam, sokan azt hiszik, hogy valami véget ért, és a hallgatók elkezdtek kifelé áramolni a teremből. Én meg ellenkezőleg, elindultam a meredek lépcsőkön a tanári asztal felé. Nem voltam egyedül, vagy harmincan a hallgatóságból, mint a mágneshez, tapadtunk az asztalhoz. Tarján Tamás pedig folytatta az előadást, a magyar irodalom valamelyik részletébe beavatva minket, a ki tudja hányadik órában, pontosan

azon a hangon és azzal az intenzitással, mint az első percben, amikor megszólalt. Sokszor elmosolyodott, tetszett neki ez az összemagnessződött csapat, amelynek tagjai nem veszik le róla a tekintetüket, és akiktől mindig kap egy újabb kérdést. Lassan átkerültünk egy kocsmába, az egyetem mögötti utcában, meddig maradtunk vele? Örökre.

BERKES Ilona (Budapest) angol–rajz szakos tanár

Tarján Tamást tizennyolc éves koromban ismertem meg, amikor jelentkeztem a TIT-en egy irodalom-előkészítőre. A téma az akkori mai magyar irodalom volt. Szívesen mentem el az előadásokra. Tamás rendkívül jó előadó volt. Az előadások után összeverődött az érdeklődőbb diákokból egy jó csapat, amelyet később EJBE-nek hívtunk. Nagyon mély és máig tartó szerelmek, barátságok alakultak. Tamás pátyolgatott, tanított minket, fáradhatatlanul. A szabadidejét is sokszor ránk áldozta, tartott nekünk külön verselemzéseket. Nagyon nagy tudású, széles látókörű egyéniség volt. Hivatástudata, tájékozottsága, sokoldalúsága mindannyiunkat magával ragadott. Azt hiszem, kimondhatom, hogy többen szerelmesek is voltunk belé. Akkoriban a kirándulások, utazások, a mozi- és színházlátogatások és a bulik is összetartottak minket. Aztán sorban szinte mindenkét felvettek egyetemekre, főiskolákra. Ebben Tamásnak is nagy szerepe volt. Biztatott minket, ott állt mellettünk, segített. Bármikor fordulhattunk hozzá akár magánéleti gondjainkkal is, és persze szakmai, kulturális, művészeti és irodalmi kérdésekkel. Engem mindig magával ragadott okossága, tájékozottsága, memóriája. Sokszor nagyon közel álltunk egymáshoz. Szerettem, amikor Berekné vagy Beri-Berinek hívtam. Nem volt egyetlen olyan év sem, amelyben elfelejtett volna felköszönteni a születés- és a névnapomon. Vannak tőle leveleim, apró kis tárgyak, féltve őrzött kincsek, amiket kaptam. Jólesett, amikor kikérte a véleményem valamilyen magánéleti problémájával kapcsolatban,

vagy amikor beavatott titkaiba. Mostanában, az utolsó két-három évben esténként is sokszor elkaptuk egymást az interneten. Olyan jó érzés volt, hogy ő mindig van nekem. A nyugdíjaztatásának körülményei nagyon megviselték Tamást. Ő egész életében egy nagyon aktív, sokat bíró, nagy kapacitású ember volt, szellemileg is friss, a leállás nem igazán volt jó számára. Bár még dolgozott, és bejárt az egyetemre, de úgy gondolom, hogy nem kapta meg a neki járó megbecsülést és elismerést. (Nem a kitüntetésekre gondolok.) Érdekes, és a szerénységét mutatja, hogy soha egyszer sem kérkedett a kitüntetésekkel, sőt, nem is tudtunk róla, hogy mennyi mindent kapott. Édesanyja halála is nagyon megviselte. Nagyon kötődött anyukájához. Mindig nagy szeretettel beszélt a *kis-mamiról*. Éveken keresztül ápolta, ellátta, gondozta édesanyját. Többször is írta nekem, hogy nagyon hiányzik neki. Lőrit, a fiát is nagyon szerette. Sajnos öregkorára egyedül maradt. Nem állt mellette egy megfelelő társ, ez érezhető volt, amikor Annával is megromlott a kapcsolata. Nem tudtuk, hogy beteg, nem mondta el. Halála előtt vagy négy hónappal mondta nekem, hogy jó lenne egy kicsit beszélgetni. Felajánlottam, hogy a városban is találkozhatnánk, vagy eljöhetne hozzánk is. Éreztem, hogy valami fontosat akart mondani. Sajnos, ez a találkozás és ez a beszélgetés nem jött össze. Most arra gondolok, talán azt akarta elmondani, hogy beteg, de aztán mégsem mondta el. Sajnos így nem tudtam róla, váratlanul ért a halála. Miért nem mondta el? Ha tudtuk volna, ott álltunk volna mindannyian, fogtuk volna a kezét. Biztattuk volna, ahogy régen a felvételiknél ő biztatott minket, biztattuk volna, hogy ne adja fel. Halála nagyon nagy veszteség, nem hiszem, hogy a közeljövőben lesz hozzá hasonló nagy tudású irodalomtörténész, kritikus, tanár. A messengeren még mindig ott van, nagyon hiányzik, csak az arcát látom, de már nem ír több levelet, nem küld képeket, nem kérdezi meg, hogy hogy vagyok. Köszönök neki mindent, a szerelmet, a tudást, a szeretetet, a törődést, az odafigyelést. Nyugodjék békében.

BOROS Katalin (Boulder, Colorado), magyar nyelvet tanít a lakóhelyén élő másod- és harmadgenerációs magyaroknak

Én csak annyit tudnék írni, hogy Tamás tanítása, vezetése nem csak a magyartanári diploma megszerzésében segített nekem. Olyan baráti, sokoldalú, értelmes csapatot kovácsolt belőlünk, amelynek híre ment más egyetemeken is. Ezt hallotta meg Fejér András (a világhírű Takács Vonósnégyes alapítója – Z. Gy.), aki akkor már zeneakadémista volt, és nagy kíváncsian eljött közénk. Ott is ragadt, így Tamáson keresztül kaptam egy férjet, akivel negyvenhárom éve vagyunk boldogan együtt. Köszönöm, Tamás!

DÉR András (Budapest) rendező, egyetemi tanár

Keating a Ferencvárosból

Aki itt marad, emlékezik, amíg tud. Aki elmegy, emlékké válik: képek, szituációk, halványuló hangok és mondatok maradnak utánuk. Kezdetben jelen idő, majd ködbe vesző múlt idő alakját ölti. Nyomot hagy minden ember. A kollektív kultúra és emlékezet egyetemes részese lesz.

Tamást húszéves korom óta ismerem... de hogy ismerem... Előkészítő tanárom volt, majd a köré szerveződő csoport centruma, irányt adó Mestere lett. Keating a Ferencvárosból. Irodalom, költészet, zene, film, foci, szerelem. Nekem főleg film és szerelem. Szerelmesfilm. A valóság felé vezető híd, a megismerés és felfedezés Stalkere volt. Mindketten piarista öregdiákok, de ez semmi kiváltságot vagy nosztalgiazó érzelmi túltengést nem jelentett. Műveltsége, tudása, megfigyelése, ránk figyelése példaadó volt. Kis lakásokban kuporogtunk a földön, miközben Bach fúgája borult ránk. Emeletes vaságyak nyikorgó sodronyán egymáshoz tapadva Nagy László lírája fűtötte fel a téli kirándulástól átfagyott szívünket, testünket. Forralt bor és líra. Kávés és cigaretta.

Létanalízisbe jártunk Tamással. Igazodtunk hozzá, miközben mindenki kereste a saját

hangját. Viták parázslottak, szenvedélyek izzottak. Szerelmek születtek. Éltre szólóak is. Egymásba és egy másba... Mészölybe, Pasolinibe, Lutostawskiba, Hamvasba, Huszárkiba, a vörösboros kólába (ma már nem bírom meginni), Prágába, a kapualjakba, a pesti éjszakákba...

Ahogy Grotowski mondja: „Keserves emelkedés, melynek során, ami bennünk sötét, átvilágosul.”

Tamás nyomot hagyott bennem. Nem múzeumi tárló alá kényszerített tárgy. Élő, organikus a nyom. Velem változó. A film és a színház diabolikus pályáján többször találkoztunk, rövid beszélgetéseink szakrális dialízisek voltak. Figyelme diszkrét volt, tapintatos, kiterjedt családom minden tagjára. Volt, hogy évekig nem találkoztunk, de akkor is naprakész volt. Sohasem ítélezett. Kérdezett, javasolt, mértéktartó irányokat mutatott fel. Nem engedett magához közel, amikor egyszer a lakásán forgattam vele, közös tanárunkról, Jelenits Istvánról, akkor éreztem, hogy beljebb kerültem, feltárult egy ajtó.

Tanár volt, a szó legnemesebb és legemberibb értelmében. Olyan közösséget hozott létre, amelynek láthatatlan szálai ma is összekötnek minket, jó negyven év után is. Húsz éve tanítok, de csak nemrég, Zeke Gyulával beszélgetve fogalmazódott meg bennem, hogy öntudatlanul Tamás ethosza szerint próbálok tanítani. Közösségi erőterekben alkotó csoportokat szervezni a hallgatói individuumokból. Nem az egyetemi kötelező feladatnak megfelelni, hanem felfedezni önmagunk értékeit, egymás erényeit, ablakokat nyitni.

Az, ami negyven éve történt velünk, konkrét, kézzelfogható élmény. A történelmi idő távlatából szépen csendesen, mint a hegyekből ereszkedő felhő, burkol be és mitizálódik a „Tarján-jelenség”.

Tamás nyomát őrzöm magamban. Amíg élek.

FEKETE László (Budapest) egyetemi oktató (Budapesti Corvinus Egyetem)

Tamás halála után elővettem és újraolvastam a leveleit. Vannak határozott előnyei is

annak, hogy időnként távol kerülünk barátainktól, különösen akkor, ha ez a távolság nem világlátásban, hanem csak országhatárokon és kontinensekben mérhető. Levelei géppel és kézzel írottak. Késő este, egy-egy dolgozós nap után születtek. Betűi szépek és rendezettek, karoling minuszkula. A filmről, az irodalomról, a szív dolgairól, a fociról s más apró dolgokról ír. És a barátságról. Arról, hogy mi egyenként és együtt milyen sokat jelentünk számára. Itt most legszívesebben közbevágnék: – Egy fenét! Te milyen sokat jelentesz nekünk! A legtöbb, amit egy tanárember tehet tanítványaival, az, hogy megerősíti őket céljaikban. Hogy van és lehet ilyen szakmai és emberi minőség. Erre mi nagyon rá voltunk szorulva abban az indoktrinációs sivatagban, amelyben éltünk.

KOVÁCS Léna (Orsay, Franciaország) személyi asszisztens (Renault Sport Racing)

Áldogáltam a magyar irodalom ajtajánál, bemenni nem mertem. A szüleimnek nem voltak könyvei. Kerületi könyvtárakban nőttem föl, a könyveket ajánlás nélkül, méterszámra olvastam. Mindezzel rengeteg magány járt. A bölcsészkar elérhetetlen álomnak tűnt. Tamás volt az, aki mindezt lehetővé tette, kísérleti osztállyá változtatva lelkes kis csapatunkat. Olvastunk, elemeztünk, vitáztunk. Mindig ott lebegett felettünk végtelen derűje, bölcsessége, enciklopédikus tudása. Óriási türelemmel reagált a legnagyobb marhaságokra is. Számomra utat nyitott a dzsungelben, önbizalmat adott. Tőle tanultam meg megszerezni és súlyozni az ismereteimet. A felvételin bepillantott a dolgozatomba, és sűgött: Anasztázia. Elfelejtetem ugyanis Goriót apó egyik lányának a nevét. Az egyetem alatt is mindvégig hitt bennünk, támogatta útkeresésünket. A színházhoz is Tamás segítségével jutottam el, először Kecskemétre, majd Pécsre, dramaturgnak. Hűséges barátot veszítettem el benne.

KÖRMENDY Teréz (Budapest), a Békés-szentandrás Szőnyegszövő Kft. ügyvezető igazgatója

Tamás maga köré gyűjtötte kis csapatunkat. Az előadásai és az azokat követő összejöveteleink mindannyiunk életét megváltoztatták. A XX. század művészetét és történelmét nagyon mélyen ismerte, és ezt egységében közvetítette nekünk. Nemcsak a szenvedélyes irodalomszeretetét adta át, hanem sokkal többet. Zenéről, történelemről, festészetről, filmekről, drámáról, költészetéről beszélt nekünk, tizenhét-tizenkilenc éves fiataloknak, és komolyan érdekelte a véleményünk.

Ő hívta fel a figyelmünket több zeneszerzőre, együtt hallgattunk például Pendereckit, Mahlert. Hosszú órákon át beszélgettünk az abszurd drámáról, miután ajánlására elolvastunk számos ilyen fontos művet. Megszerettette velünk Juhász Ferencet, Nagy Lászlót, és felejthetetlen volt, ahogyan Pilinszky *Négysorosát* elemezte.

Van, aki irodalmi vonalon ment tovább, van, aki nem, de mindannyian kaptunk tőle egy komoly útravalót. Azt, ahogyan a mai napig megnézünk egy színdarabot, elolvastunk egy verset, vagy zenét hallgatunk. Mind egyikben ott van egy kicsit velünk...

PERGE Ágnes (Budapest) galériatulajdonos

Én egy nagy kanyart véve egészen más pályára fordultam, mint ahogy azt negyven-egynéhány évvel ezelőtt gondoltam – akár el is tűnhetett volna az életemből az irodalom vagy a színház szeretete. De Tamás személyisége, útmutatása az irodalom felé olyan erős hatással volt rám, hogy elképzelhetetlen lett volna az élet a versek nélkül, a mai magyar próza nélkül. Szinte mindennap olvasok verset, és figyelemmel kísérem a mai magyar írók munkásságát.

Azt gondolom, hogy Tamás nélkül, az EJBE fantasztikus verselemzése nélkül ma nem itt tartanék. Látom a környezetemben, milyen könnyen kicsusszan az emberek életéből az irodalom szeretete, ha nincs egy kapaszkodó

vagy olyan fiatalkori élmény, ami meghatározó lehet egy életen át.

Az EJBE léte sokat jelent sokunk számára, és ha belegondolunk, nem mindennapi az sem, hogy negyvenhárom év elteltével, ma is tudjuk ott folytatni egymással a beszélgetést, ahol annak idején abbahagytuk. És ezt is Tamásnak köszönhetjük, vagy legalábbis nagyon komoly szerepe van benne (még most sem tudom múlt időbe tenni).

Amikor megnyitottam a galériát húsz évvel ezelőtt, Tamás vállalta Orosz István kiállítását s egyben a galéria megnyitását. Nagy megtiszteltetés volt számomra!

VARGA Annamária (Budapest) angolnyelvtanár

Az idegenforgalomból érkeztem, és magyar-angol szakra jelentkeztem. Az egyetemi előkészítőt a számomra addig ismeretlen Tarján Tamás tartotta irodalomból. Hatalmas tudása, lenyűgöző műveltsége és elképesztő memóriája ösztönző, lelkesítő módon hatott rám. Büszke vagyok, hogy a tanárunk és a barátunk lett egyben. Az EJBE körülötte és általa vált baráti társasággá, amely évtizedek múltával is él, az „együttes élményt” emelve e barátság mércéjeként. Angolnyelv-tanárként dolgozom a mai napig, az EJBE-ből pedig előbb-utóbb mindenkit fölvettek.

VIDATS Bea (Budapest) antropológus

Sokat tűnődtem, hogy mit is írhatnék Tamásra vonatkozóan, ami a nagyvilágra tartozik, és végül arra jutottam, nem biztos, hogy odatartozik, amit mondani tudok. Tiszteltem és szerettem Tamást, nagyra tartottam okosságát, műveltségét, képességét arra, hogy a részleteket és a nagy vonulatokat is észrevegye. De legeslegelső sorban az EJBE-ért vagyok hálás neki. Azért, hogy egyénisége kisugárzása által magához vonzotta ezt a csapatot, aminek ifjúságom sok nagy és felemelő élményét köszönhetem.